

شهید مطهری: هزاران تحریف در مورد عاشورا وارد کرده‌ایم

امام حسین(ع) برای چه قیام کرد؟ سوال تکراریست، برای پاسخ هم به احتمال زیاد حرف‌های تکراری زیادی به گوشتان خورده است، حرف‌هایی که گاه تنها استفاده‌اش یک شعار بوده است.

امام حسین(ع) برای چه قیام کرد؟ سوال تکراریست، برای پاسخ هم به احتمال زیاد حرف‌های تکراری زیادی به گوشتان خورده است، حرف‌هایی که گاه تنها استفاده‌اش یک شعار بوده است.

حتما پاسخ به این سوال نیاز به یک شناخت درست و صحیح از شخصیت امام(ع) و البته تاریخ آن روزگار جهان اسلام دارد. پاسخی که نیازش مطالعه و تأمل در واقعه‌ای به نام عاشورا، عاشورایی که حالا 1375 سال از آن گذشته است اما هنوز گرمی‌اش می‌داریم و هر ساله برای یادآوری‌اش شور خاصی داریم.

به گزارش خبرنگار دین و اندیشه خبرگزاری دانشجویان ایران(ایسنا)، شور این ایام جای خود را دارد، اما کسب معرفت و صاحب شعور شدن نسبت به شخصیتی به نام حسین بن علی(ع)، کاری دیگر را می‌طلبد. به یاد دارم که در دوران دانش‌آموزی، معلمی داشتیم که در یکی از سال‌های محرم ندی خاص کرده بود. نه علم به پا کردن، نه قربانی و بساط قیمه به پا کردن، نه برپایی روضه‌خوانی و...، نذر کرده بود که ایام محرم را در خانه بنشیند و چند کتاب در مورد امام حسین(ع) بخواند.

می‌توان حدس زد که عامه مردم اطلاعات و آگاهی‌شان از امام حسین(ع)، عمده از مراسم و محافلی سنتی گرفته شده است، پای یک منبر نشستن، مجلس روضه‌ای تشکیل دادن و... چیزهایی که هر کدام برای خود مهم هستند و با ارزش، اما برای رسیدن به معرفتی جامع درباره عاشورا کافی نیستند. حسین علیه السلام، جدا از این‌که امام ما شیعیان است، جدا از این‌که قرن‌هاست عزاداری‌ها در سوگش برای ما سنت و آدابی را رقم زده است، شایسته است که فرصتی بیشتر را برای شناخت او بگذاریم.

فهم چگونگی اتفاقی به نام عاشورا، نیازمند دانستن در مورد شرایط اجتماعی - سیاسی تاریخ صدر اسلام، و چه بسا تاریخ پیش از اسلام یعنی جامعه عرب جاهلی است. دانستنی که با مطالعه کتاب‌های مهم و با ارزشی که در طی این سال‌ها نوشته شده‌اند، فراهم می‌شود. اما مشکل این است که ما ملت عاشورایی، متأسفانه کمتر اهل کتاب خواندنی، کمتر اهل تأمل و تعمق درباره انسانی که اقدامش در تاریخ بی نظیر بوده است و فرهنگ ما ایرانی‌ها هم خوب با آن گره خورده است؛ هستیم و همین است که گاه محرم برای ما در ظواهر آئینی خلاصه می‌شود.

به گزارش خبرنگار دین و اندیشه ایسنا، در طول تاریخ، علما و اندیشمندان زیادی پیرامون قیام عاشورا سخن گفته‌اند. از کتب تواریخ گرفته تا آثار متکلمان شیعه و اهل سنت. تداوم بهره‌مندی از عاشورا، تا زمانه‌های ما نیز ادامه پیدا کرده است و بزرگی حسین(ع) این اجازه را داده تا گروه‌های مختلف، در شرایط سیاسی، اجتماعی خاص از او دم بزنند.

در دوران پیش از انقلاب، که بزرگانی چون شریعتی و مطهری و... در پی این بودند تا پلی بزنند میان سنت و مدرنیته و نگذارند که از رنگ و بوی دینداری در برابر دنیای جدید کاسته شود، عاشورا موضوع و مبحث مهمی برای آن‌ها بود. در آن دوران هر اندیشمندی که پای به عرصه تاریخ اسلام و شناخت از مذهب تشیع می‌گذاشت، محال بود که از امام سوم شیعه حرفی نزنند.

به گزارش ایسنا، قصد داریم که در چند گزارش، چکیده‌ای از دیدگاه سه اندیشمند معاصر ایرانی، شهید مطهری، مرحوم شریعتی و مرحوم صالحی نجف آبادی، پیرامون قیام عاشورا را بررسی کنیم. گزارش‌هایی که هر چند کفاف شناختن امام(ع) و قیامش را نمی‌دهد، اما امیدوار است بابتی باشد تا علاقه‌مندان و دوستداران امام(ع) و عاشورا را، در کنار مراسم‌های آئینی هر ساله، مشتاق به مطالعه و آشنایی عمیق‌تر نسبت به آن جریان تاریخی کند. در ادامه نخستین گزارش را خواهید خواند.

شهید مطهری در کتاب «حماسه حسینی» در ابتدا سخت بر تحریف‌هایی که در مورد عاشورا وجود دارد ایراد می‌گیرد، حرف‌های تندی که بعضی‌ها هم در آن دوران و چه بسا در همین روزگار ما آنها را نپسندیدند و نمی‌پسندند. مرحوم مطهری معتقد است که ما هزاران تحریف در مورد قیام امام حسین وارد کرده‌ایم: «هم تحریف‌های لفظی یعنی شکلی و ظاهری راجع به اصل قضایا، راجع به مقدمات قضایا راجع به متن و مطلب و راجع به حواشی مطلب و هم تحریف در تفسیر حادثه...» (حماسه حسینی، جلد اول، صص 12 و 13)

مرحوم مطهری، قیام امام حسین(ع) را یک حماسه می‌داند و معتقد است که باید به آن نگاهی حماسی داشته باشیم: «آیا حسین بن علی حادثه حماسی دارد یا ندارد؟ آیا شخصیت حسین بن علی یک شخصیت حماسی هست یا نیست؟ ما باید شخصیت حسین بن علی را که برای ما یک شخصیت انسانی است بشناسیم، این مرد که ما هر سال به نام او وقت‌ها صرف می‌کنیم، پول‌ها خرج می‌کنیم، روزهایی تعطیل می‌کنیم، باید خصوصیاتش برای ما شناخته شود و از جمله خصوصیات او همین است که آیا حسین(ع) یک شخصیت حماسی است یا نه؟ آیا ما باید با وجود حسین و سرگذشت او یک احساس حماسی داشته باشیم، یا یک احساس تراژدی، مصیبت، رثا یا نطفه شدن.» (حماسه حسینی، جلد 1، ص 102)

به گزارش ایسنا، در ادامه کتاب آمده است: «حسین یک شخصیت حماسی است، اما نه آنطور که جلال الدین خوارزم شاه یک شخصی حماسی است و نه آنطور که رستم افسانه‌ای یک شخصی حماسه‌ای است. حسین یک شخصیت حماسی اما حماسه

انسانیت، حماسه بشریت، نه حماسه قومیت.» (حماسه حسینی، جلد 1، ص 103)

مرحوم مطهری در جایی دیگر با اشاره به جنبه‌های اجتماعی قیام عاشورا و مرثیه‌های در مورد آن می‌گوید: «اسلام قضایا را همیشه از جنبه شخصی مطالعه نمی‌کند، از جنبه اجتماعی هم مطالعه می‌کند. حادثه عاشورا از جنبه اجتماعی و نسبت به کسانی که مرتکب آن شدند، مظهر یک انحطاط در جامعه اسلامی بود، لذا باید دائما یادآوری شود که دیگر چنین کاری نکنیم. ... ثانیاً این موضوع صیقل دادن احساسات اسلامی و انسانی است، اما به شرط اینکه ما این را درست درک نکنیم. امروز، روزی نیست که آدم سرش را زیر آب بکند، ما باید در اوضاع مذهبی خودمان رفرم ایجاد کنیم. البته نه در مذهب، بلکه در کار خود ما، اشتباهات ما که به مذهب مربوط نیست. مگر محتشم کاشانی هم یکی از ارکان مذهب است؟! باید این شعارهای مفت ...» (حماسه حسینی، جلد 1، صص 113 و 114)

به گزارش خبرنگار دین و اندیشه ایسنا، شهید مطهری نهضت امام حسین(ع) را یک نهضت چند مقصدی و چند جانبه‌ای و چند بعدی می‌داند. او معتقد است که علت اینکه تفاسیر و تعبیر مختلفی در مورد این نهضت شده است، مجازی بودن عناصر دخیل در آن است: «ما وقتی که از جنبه بعضی از عوامل و عناصر به این نهضت نگاه می‌کنیم، می‌بینیم صرفاً جنبه تمرد و عدم تسلیم در مقابل قدرت‌های جابر و تقاضاهای نا صحیح قدرت حاکم وقت دارد. از این نظر، این نهضت یک نفی و نه عدم تسلیم است...» (حماسه حسینی، جلد 1، ص 160)

مرحوم مطهری عنصر دیگر در آن نهضت را بحث امر به معروف و نهی از منکر می‌داند: «عنصر دیگری در این نهضت دخالت دارد که آن، عنصر امر به معروف و نهی از منکر است که در کلمات خود حسین بن علی تصریح قاطع به این مطلب شده است و شواهد و دلایل زیادی دارد. یعنی اگر فرضاً از او بیعت هم نمی‌خواستند باز او سکوت نمی‌کرد.» (حماسه حسینی، جلد 1، ص 161)

شهید مطهری دیگر عناصر دخیل در قیام عاشورا، را عنصر اتمام حجت می‌داند. او معتقد است که امام باید در پاسخ به نامه‌هایی که از طرف مردم کوفه برایش ارسال شده بود، پاسخ می‌داد. او می‌گوید: «امام حسین برای اینکه اتمام حجتی با مردمی که چنین دستی به سوی او دراز کرده‌اند کرده باشد، به تقاضای آنها پاسخ می‌گوید.» (حماسه حسینی، جلد 1، ص 162)

شهید مطهری عنصر مهم دیگر را در بحث قیام امام، موضوع تبلیغ می‌داند. او حرف‌های زیادی را مبنی بر اینکه یک مسلمان وظیفه دارد که مبلغی برای اسلام باشد و اینکه عنصر تبلیغ بسیار مهم است را ارائه می‌دهد. وی تبلیغ را مرحله شناخت می‌داند، مرحله شناساندن و خوب رساندن پیام اسلام و باور دارد که حرکت امام نیز در این راستا بوده است: «یکی دیگر از جنبه‌های این جنبش، جنبه تبلیغی آن است، یعنی این نهضت در عین اینکه امر به معروف و نهی از منکر است و در عین اینکه اتمام حجت است، یک تبلیغ و پیام رسانی است، یک معرفی و شناساندن اسلام است.» (حماسه حسینی، جلد 1، صص 162 و 163)

به گزارش ایسنا، در ادامه سلسله بررسی دیدگاه‌های اسلام‌شناسان معاصر پیرامون عاشورا، در گزارش بعدی دیدگاه مرحوم آیت‌الله نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی در کتابش با عنوان «شهید جاوید» مطرح خواهد شد.

گزارش از فرهاد حاجری، خبرنگار ایسنا